

УДК 81-2:159.942-026.15

DOI: 10.35619/iiv.v1i15.442

Вірста Світлана

викладач-методист Луцького фахового педагогічного коледжу
комунального закладу вищої освіти
«Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради,
м. Луцьк, Україна
ORCID: 0000-0001-5507-5761
e-mail: renesvit@gmail.com

Жалко Тетяна

кандидат філологічних наук, доцент кафедри теорії та методики
викладання шкільних предметів
Волинського інституту післядипломної педагогічної освіти,
м. Луцьк, Україна
ORCID: 0000-0003-1899-2530
e-mail: tzhalko@ukr.net

Гончарук Олена

кандидат педагогічних наук, викладач словесних дисциплін
комунального закладу вищої освіти
«Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради
м. Луцьк, Україна
ORCID: 0000-0001-8777-089X
e-mail: super_lenagoncharuk@ukr.net,

**ФОРМУВАННЯ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ НА УРОКАХ
ЛІТЕРАТУРНОГО ЧИТАННЯ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ**

Анотація. У статті увага акцентується на необхідності й доцільності розвитку емоційного інтелекту у процесі створення креативних продуктів молодшими школярами на уроках літературного читання, формування емоційної грамотності як базової основи навчально-пізнавальної, ціннісно-сислової, комунікативної та інших компетентностей сучасного здобувача освіти. Простежується важливість аспектів формування емпатії на уроках літературного читання в початковій школі та виокремлено методи і прийоми її розвитку.

Наголошено, що дитяча література у початковій школі є ефективним інструментом розвитку у молодших школярів неакадемічних навичок, їх емоційного та соціального інтелекту. Актуалізуються питання систематичного й аналітичного аналізу художнього тексту на уроках літературного читання як основи розвитку емпатії, комунікації, уміння *креативно й критично мислити, працювати в команді. Наведено приклади методичних прийомів літературного аналізу у формуванні емпатійної, соціально активної, морально відповідальної особистості.*

Доведено, що розвиток емоційного потенціалу у здобувачів освіти допоможе регулювати власний настрій та поведінку, навчить співпрацювати з однолітками, а також сприятиме вирішенню важливих завдань у

майбутньому. Узагальнено, що навчальні заняття мовно-літературної освітньої галузі сприяють не лише формуванню знань, а й розвитку емоційної сфери особистості, вихованню базових загальнолюдських цінностей, критичного мислення, навичок зосередження уваги, стійкості до стресу, співпереживання до себе та інших.

Матеріалом дослідження є тексти художнього стилю літературної мови, що уможливило визначення стильових ознак емоційності. Достовірність отриманих результатів і висновків забезпечило використання загальнолінгвістичних методів: семантико-аксіологічного аналізу – для з'ясування оцінно-емоційних механізмів художнього та епістолярного стилів літературної мови, функціонально-стилістичного методу – для встановлення диференційних ознак емоційності як категорії; текстологічного аналізу – для визначення ролі емоційних елементів у тексті.

Ключові слова: емоційний інтелект, емпатія, емоції, літературна компетентність, урок літературного читання, літературний персонаж.

Постановка проблеми. Реформування сучасної національної системи освіти відзначається масштабністю і суттєвими змінами. Закон України «Про освіту» регулює основні засади нової освітньої системи, визначає компетентності, яких мають набути учні (Закон України «Про освіту»). Головна мета реформи початкової освіти – створити школу, в якій збережено цінності дитинства, вчать критично мислити, висловлювати власну думку та бути відповідальними громадянами; школу в якій буде приємно навчатися і яка даватиме учням не тільки знання, а й уміння застосовувати їх у повсякденному житті (Нова українська школа, 2019). Світогляд закладається у сім'ї, у школі формується особистість, її громадянська позиція та моральні якості.

Метою навчання є не стільки теоретичне засвоєння сукупності знань, скільки удосконалення творчих здібностей вихованців під час навчання. Формування навчально-пізнавальної, ціннісно-смыслової, комунікативної та інших компетентностей тісно взаємопов'язані з емоційним розвитком учня. Програма соціально-емоційного та естетичного навчання була вперше презентована в Україні на п'ятій національній (не)конференції «EdCamp Ukraine» 2019. Соціально-емоційне та етичне навчання (CEEH, Learning Social Emotional and Ethical (SEE) Learning) – це інструмент розвитку «м'яких навичок» («soft skills»), зокрема, уміння комунікувати, співпереживати іншим, керувати своїми емоціями, працювати в команді, креативно й критично мислити, вести за собою і виважено йти за лідерами тощо. CEEH – це міжнародна програма, покликана сприяти соціально-емоційному й етичному навчанню у системі дошкільної та шкільної освіти в усьому світі, проте її можна застосовувати на всіх її рівнях, у т.ч. вищій і професійній. Вона вже апробована у країнах Америки, Європи та Індії понад 500 педагогами світу, які визнали її продуктивність і необхідність упровадження у сучасну освіту.

Спеціально проведені дослідження засвідчили, що використання програми в закладі освіти сприяє підвищенню успішності навчання мінімум на 11% та зниженню випадків булінгу мінімум на 10% (Що таке програма соціально-емоційного та етичного навчання і як вона працює, 2020).

Результатом такої системної, ретельної та виваженої праці став комплексний підхід до наповнення СЕЕН такими важливими освітніми практиками, як виховання базових людських цінностей, системне і критичне мислення, навички зосередження уваги, запобігання і стійкість до стресу, співпереживання до себе та інших. Саме тому ця програма отримала глибшу назву – навчання розуму і серця. Нині у 26 українських школах проводиться апробація програми СЕЕН у межах загальнонаціонального шкільного експерименту за участю Інституту модернізації змісту освіти, Інституту проблем виховання Національної академії педагогічних наук (наказ МОН від 18.11.2019 р. № 1431) (Швадчак, 2021).

Однак ефективність роботи з розвитку емоційного інтелекту залежить, у першу чергу, як від чітко продуманих і визначених змістового та діяльнісного компонентів освіти, так і від системи педагогічного впливу, емоційної компетентності самого вчителя. На сьогодні у закладах вищої освіти така підготовка ще не здійснюється. Тому проблема теоретичного обґрунтування змісту й методики розвитку емоційного інтелекту є актуальною як для сучасної педагогічної науки, так і для шкільної практики.

У процесі написання наукового доробку необхідно вирішити такі завдання: обґрунтувати доцільність врахування емоційної компетенції як запоруки успішного навчання учнів; навести приклади результатів створення креативного продукту молодшими школярами; обґрунтувати значення і способи розкриття емоційно-почуттєвого стану героя у процесі складання власних текстів і створення креативних продуктів молодшими школярами на уроках літературного читання в початковій школі.

Аналіз останніх досліджень з проблеми. Початок навчання у початковій школі – це період, який кардинально змінює весь стиль життя першокласника: новий режим дня, нові норми і правила поведінки, права і обов'язки, процес навчання, коло спілкування, спектр нових відчуттів і емоцій. Власне емоційність є однією з фундаментальних характеристик особистості. Тому перед педагогом стоїть важливе завдання – сформулювати емоційну грамотність дитини.

Соціально-емоційний та естетичний аспект *навчання* окремим пріоритетним об'єктом досліджень у наукових колах виокремився нещодавно. Однак багато учених та дослідників приділили увагу питанню його актуальності, зокрема Д. Гоулмен, Далай-лама XIV, О. Елькін, Тсонду Самфел, Б. Озава-де Сільва, К. Тінарі.

Брендан Озава де Сільва, віце-директорка Центру споглядальних наук та етики Університету Еморі, вважає, що *одним* із позитивних результатів упровадження цієї програми в США, Чилі, Колумбії, Бразилії, Австрії, Німеччині, Швейцарії, Іспанії, Італії та Індії, є те, що учні навчилися регулювати свій рівень стресу. Науковці апробували СЕЕН, враховуючи особливості різних країн. (Що таке програма соціально-емоційного та етичного навчання і як вона працює, 2020).

Останнім часом з'явилося чимало наукових розвідок щодо вивчення емоційного інтелекту як визначальної ознаки свободи внутрішнього світу людини (Г. Березюк); обґрунтування взаємозв'язку емоційного інтелекту та креативності (Е. Торренс); вивчення функційних особливостей емоційного інтелекту (М. Шпак); окреслення чинників розвитку емоційного інтелекту

(І. Сухопара); розробки методологічного інструментарію, програм тренінгів для розвитку емоційної креативності (С. Дерев'яненко) тощо.

Утіленням ідей Нової української школи у контексті набуття школярами емоційної компетентності в умовах реформування початкової освіти активно займаються Н. Бібік, О. Мартинчук, О. Онопрієнко, О. Савченко, Р. Шиян та ін. І хоча вітчизняними вченими здійснено низку наукових досліджень щодо формування емоційного інтелекту в школярів, однак емоційний інтелект як засіб створення креативних продуктів за уроках літературного читання висвітлено ще недостатньо.

Мета статті – з'ясувати вплив дитячої літератури на формування емоційного інтелекту особистості; вирізнити ефективні форми, методи і прийоми його розвитку у здобувачів початкової освіти засобами художньої літератури на уроках літературного читання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Уроки читання мають найбільший потенціал для розвитку емоційного інтелекту, дозволяючи зануритися у казкову історію та переживати різноманітні емоції за героїв твору, що дає можливість у майбутньому здобувачам освіти краще усвідомлювати власні вчинки й слова, осмислювати і розрізняти добро і зло, красиве і потворне, оволодівати здатністю регулювати власну поведінку, відмовлятися від дій, які шкодять їм та оточенню.

Варто зауважити, що емоційний інтелект лише частково проявляє себе у межах громадянських і соціальних компетентностей, але є важливою базисною основою для формування гармонійної особистості. Повноцінне сприйняття навколишньої дійсності, успішна комунікація, моральні норми та етичні життєві принципи залежать від рівня сформованості емоційного інтелекту дитини. Формування світогляду школяра, його умінь орієнтуватися в реальному житті неможливе без дитячої літератури, завдяки якій глибше сприймається внутрішній світ людини, її почуття, вчинки, мотиви поведінки, ставлення до інших і природи. Тому розвиток м'яких навичок – умінь комунікувати, співпереживати, керувати своїми емоціями, працювати в команді, креативно й критично мислити – неможливий без художньої літератури.

Книги для дитячого читання – найкращий інструмент у розвитку неакадемічних навичок, емоційного й соціального інтелекту. Художній твір перетворюється в особливий ігровий стимулятор, адже школярі мають можливість на прикладі літературних героїв зрозуміти власні емоції, причини їх виникнення, передбачити наслідки власних емоційних реакцій на життєві ситуації. Несформованість комунікативних навичок, стресостійкості, управління емоційним станом яскраво проявляється у здобувачів освіти базової і старшої школи при складанні ДПА та ЗНО. Молодші школярі емоційно чутливі, і головне завдання вчителя на уроках словесності – побудувати діалог виразним, навчити їх виявляти своє ставлення до ситуацій і власних дій, пояснювати ті, що суперечать загальноприйнятим соціальним правилам.

Коли учні «проживають» казку чи літературну пригоду під час уроку, то пізніше, в реальному житті, утворюються зв'язки між казковими подіями і їх власною поведінкою. Відбувається психологічний механізм роздвоєння читача на дві «половинки»: одна залишається, споглядає дії героя ззовні,

осмислює та оцінює їх, а інша – перевтілюється у цього ж героя, ідентифікує себе з ним. Незалежно від того, чи стане літературний персонаж «позитивним» чи «негативним» героєм, відбувається процес формування емпатії.

Емпатія – розуміння стосунків, почуттів, психічних станів іншої особи у формі співпереживання; передбачає здатність поставити себе на місце іншої людини і сприймати її внутрішній світ із збереженням емоційних та словесних відтінків (з позиції літературного героя).

Розвиток емпатії є особливо важливим у початковій школі, оскільки саме в цей віковий період у молодших школярів інтенсивно розвиваються моральні цінності, життєві перспективи, нові погляди на життя і відносини між людьми. Емпатія – це особистісна властивість, має соціальну природу і піддається формуванню. Вона поєднує у собі свідому і підсвідому структури психіки, властивість «проникати» у внутрішній світ іншої людини. Саме зв'язок усвідомленого й чуттєвого дозволяє припустити можливість її розвитку засобами художньої літератури. Під час читання (слухання) літературних творів здобувач освіти уявляє картину, конкретну ситуацію, образ, переживає описані події, і чим сильніші ці переживання, тим багатші його уявлення та відчуття дійсності.

Перший крок до розвитку емпатії – це усвідомлення емоцій інших, а наступний – це розуміння вчинків персонажа. Необхідно навчити школярів розпізнавати як власні емоційні стани, так і стани інших, розрізняти найменші відтінки емоцій: сум, подив, нудьгу, відразу, радість. Однак передбачити їх і пояснити причини появи – важке завдання. Визначити емоції, порівняти її з власним життєвим досвідом, підібрати синоніми-відповідники, і, відповідно, зрозуміти й пережити разом з літературним персонажем – все це дає можливість усвідомити «Я-особисте».

У збірці казок Світлани Прудник «Якби ти був добрим» на прикладі цікавих пригод лісових мешканців школярі мають можливість поміркувати про дружбу, добро, давши відповідь на запитання: «Чому з ведмедиком Штовхасиком ніхто не хотів товаришувати». Коли учні «проживають» казку, утворюються зв'язки між казковими подіями і поведінкою у реальному житті. Для того, щоб цінності засвоювалися активно, не варто одразу акцентувати увагу на емоціях та почуттях героїв твору. Аналізуючи казку, читачі зможуть дати відповідь і на таке запитання Штовхасика: «А може, доброта, поки я йшов від ягідника, вивітрилася?» (Прудник, 2009, с. 4).

Наводимо запитання, які спонукають школярів міркувати, аналізувати, порівнювати, оцінювати, прогнозувати, відчувати так, як і літературний персонаж (Штовхасик), формувати власну думку і висловлювати її: «Як грався ведмедик з лісовими мешканцями?», «Що відчували білочки, зайчик, лисеня у таких іграх?», «Чи переймається Штовхасик, коли бачить як звірята розбігаються хто куди?», «Чому зітхав ведмедик?», «А як би ти вчинив на місці Равлика (Штовхасика)?»

Доповнити діалог можна й прийомом візуалізації – створити шаблон чи намалювати літературного персонажа, а потім проаналізувати за певним алгоритмом. На рівні голови – що думає герой, що знає? На рівні рук (лап) – що робить, чим займається, якими є його вчинки? На рівні ніг – куди герой їде, де знаходиться? І, намалювавши на шаблоні сердечко, зазначаємо, що

саме герой відчував на початку історії, чи змінилися його відчуття впродовж усіх подій? Можна запропонувати поруч намалювати й себе, відобразивши власні почуття, міркування.

Ідентифікацію літературних героїв можна підсилити музичними та образотворчими засобами мистецтва, що сприятиме кращому розумінню власних емоцій, ознайомленню з різними моральними поняттями, розвитку процесів уяви та мислення, зростанню особистісного та творчого потенціалу школярів, їхньої емпатії.

З метою мотивації навчальної діяльності або рефлексії актуальним буде використання «Колеса емоцій» Роберта Плутчика, яке можна доповнити різноманітними смайликами і розкласти кожному на робочому столі. Упродовж роботи над літературним твором доцільно спостерігати за розвитком емоцій школярів і їх ставленням до літературних героїв.

Ефективним у цьому контексті є методичний прийом «Лінія емоцій», що дозволяє прослідкувати динаміку та зміни емоційного стану героя. Разом із школярами обираємо кольори для позначення емоцій, почуттів (не рекомендовано обирати контрастні чорний / червоний), визначаємо межі малюнка на дошці чи в зошиті: «початок-кінець». Читаючи твір, вони малюють різнокольорові лінії залежно від зміни настрою та емоційного стану літературного героя. Таким чином ми отримуємо кольорову лінію, яка наочно демонструє зміну їх емоцій упродовж опрацювання літературного твору. Це дозволяє виокремити події, які вплинули на літературного персонажа найсильніше, порівняти зміну його емоційного стану відповідно до домінуючого кольору. Як результат, у кожного школяра «своя лінія», яка відображає особистісне розуміння художнього твору і сприйняття літературного персонажа.

Ефективною є така форми роботи як *рекламування твору*. Оскільки сучасний медіапростір заповнений рекламою, то здобувачам освіти буде нескладно застосувати цей прийом на уроках. Потрібно створити рекламу з метою популяризації відомостей про певний твір, вказуючи на мовне оформлення, оцінні форми слів і словосполучень для того, щоб інші прочитали саме цей твір. Доцільно використовувати різні засоби емоційного впливу: відеофрагменти, ілюстрації, світлини, брошури тощо. Така форма роботи важлива і досить зручна, оскільки отримуємо двосторонню реакцію: бачимо емоції тих, хто розробляє і презентує рекламу, і тих, на кого ця реклама спрямована.

Оскільки у початковій школі здобувачі освіти лише частково ознайомлюються з епістолярним стилем, то вчителю варто нагадати їм правила листування, яких потрібно дотримуватися: лист необхідно починати звертанням («Доброго ранку...», «Добридень...», «Привіт...», «Добрий вечір» тощо), а закінчувати словами прощання, подяки, побажання успіху («Усього найкращого!», «Вдалого дня!», «Нехай щастить!», «Щасливої дороги!», «На все добре!», «Щиро дякую»); писати треба правильно, зрозуміло, тактовно, не використовувати жаргонів і лайливих слів. У такий спосіб здобувачі освіти вчатися писати короткі листівки та обмінюватися невеличкими письмовими повідомленнями.

З метою правильного та влучного мовного відображення емоційного стану здобувачів освіти можна використати таку форму роботи, як

листування героїв у соціальній мережі. Пропонуємо учням за допомогою SMS-повідомлень, використовуючи емоційно-забарвлену лексику і стислі репліки, скласти діалог. У такий спосіб учні вчать правильно і коректно добирати мовні форми звертання, привітання, прощання, правильно конструювати речення, відповідати на запитання. Така форма роботи важлива, оскільки розвиває мовні навички офіційно-ділового/епістолярного стилів української мови та сприяє емоційно вдалому процесу комунікації.

Доцільною формою роботи є створення міні-історії від імені одного з героїв. Літературного персонажа пропонуємо з реального твору, але розповідь школярі пишуть від першої особи. Така форма роботи вимагає знань про емоційні стани, тому варто провести попереднє опитування на знання антонімів емоційних станів людини: любити – ненавидіти, сумний – веселий, радісний – сумний, щасливий – нещасний; рис характеру: чемний – невихований, ледачий – працьовитий, активний – бездіяльний, добрий – злий тощо. У контексті обраної форми роботи варто розповісти здобувачам освіти про різні засоби інтонаційної виразності мовлення – темп і тембр, що впливають на емоційний стан героя. Важливо зацентувати увагу здобувачів освіти на вираженні емоцій літературного персонажа, який можна підсилити/послабити за допомогою вигуків або невербальних засобів мовлення – міміки, жестів тощо.

Не новою, але результативною формою роботи є *складання варіантів кінцівок літературних творів («Можє бути й інакше»)*. Безперечно, таке завдання розвиває в учнів фантазію, уяву, уміння мислити, співпереживати, визначати емоції персонажа в різних ситуаціях. Це дає змогу проаналізувати і зрозуміти, який варіант закінчення твору був би кращим для героя. Ефективність виконання цього завдання залежатиме і від мовного складника: вдало підібрані прості, поширені й непоширені речення, епітети, фразеологізми, що сукупно емоційно підсилюють творчу роботу учня.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Розвиток емпатії є особливо важливою у початковій школі. Адже саме в цей віковий період інтенсивно розвиваються моральні цінності молодшого школяра, а сучасна методична скарбничка дає вчителю можливість розвивати емпатію засобами художньої літературної творчості. Доведено, що ефективність розвитку емоційного інтелекту у здобувачів освіти залежить від таких форм освітньої роботи: «колесо емоцій», рекламування твору, листування героїв у соціальній мережі, створення міні історії від імені одного з героїв, складання варіантів закінчень літературних творів тощо. Перспективи подальших розвідок вбачаємо у дослідженні проблеми формування емпатії у молодших школярів на уроках «Я і світ».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Закон України «Про освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>. [Дата звернення 25.12.2021]

Нова українська школа. Концепція нової української школи. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> [Дата звернення 26.12.2021]

Що таке програма соціально-емоційного та етичного навчання і як вона працює. Програма СЕЕН в Україні та адаптація усіх матеріалів українською

мовою відбувається за підтримки Громадської служба миру – GIZ Україна. Сайт НУШ. 2020. URL: <https://nus.org.ua/articles/shho-take-programa-sotsialno-emotsijnogo-ta-etychnogo-navchannya-i-yak-vona-pratsyuye/> [Дата звернення 16.11.2021]

Швадчак, Н. *Навчання в умовах COVID-19: які практики пропонує програма соціально-емоційного та етичного навчання*. Сайт НУШ. 2020. URL: <https://nus.org.ua/articles/navchannya-v-umovah-covid-19-yaki-praktyky-proponuyeprograma-sotsialno-emotsijnogo-ta-etychnogo-navchannya/> [Дата звернення 21.11.2021]

Прудник, С. (2009). *Якби ти був добрим*. Львів: Аверс. 2009. 42 с.

REFERENCES

Zakon Ukrainy “Pro osvitu” [Law of Ukraine “On Education”]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>. [Data zvernennia 25.12.2021]. [in Ukrainian]

Nova ukrainska shkola. Kontseptsiiia novoi ukrainskoi shkoly [New Ukrainian school. The concept of a new Ukrainian school]. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> (Data zvernennia 26.12.2021). [in Ukrainian]

Shcho take prohrama sotsialno-emotsiinoho ta etychnoho navchannya i yak vona pratsiue. Prohrama SEEN v Ukraini ta adaptatsiia usikh materialiv ukrainskoiu movoiu vidbuvaietsia za pidtrymky Hromadskoi sluzhba myru – GIZ Ukraina [What is a program of socio-emotional and ethical learning and how it works. The SEEL program in Ukraine and the adaptation of all materials in Ukrainian is supported by the Public Peace Service – GIZ Ukraine]. Sait NUSH. 2020. URL: <https://nus.org.ua/articles/shho-take-programa-sotsialno-emotsijnogo-ta-etychnogo-navchannya-i-yak-vona-pratsyuye/> (Data zvernennia 16.11.2022). [in Ukrainian]

Shvadchak, N. *Navchання в умовах COVID-19: які практики пропонує програма соціально-емоційного та етичного навчання*. Сайт НУШ. 2020 [COVID-19 training: what practices does the socio-emotional and ethical training program offer?]. URL: <https://nus.org.ua/articles/navchannya-v-umovah-covid-19-yaki-praktyky-proponuyeprograma-sotsialno-emotsijnogo-ta-etychnogo-navchannya/> (Data zvernennia 21.11.2021). [in Ukrainian]

Prudnyk, S. (2009). *Yakby ty був добрим* [If you were good]. Lviv: Avers. 42 s. [in Ukrainian]

EMOTIONAL INTELLIGENCE AS A MEANS FOR FORMATION OF CREATIVE PRODUCTS IN LANGUAGE AND LITERARY EDUCATION

Svitlana Virsta

Teacher-methodologist of Lutsk Professional Pedagogical College,
Municipal University “Lutsk Pedagogical College” of Volyn Regional Council,
Lutsk, Ukraine

ORCID: 0000-0001-5507-5761

e-mail: renesvit@gmail.com

Tetiana Zhalko

Candidate of Philological Sciences,
Associate Professor at the Department of Theory and Teaching Methods,

Volyn Institute of Postgraduate Pedagogical Education,
Lutsk, Ukraine

ORCID: 0000-0003-1899-2530

e-mail: tzhalko@ukr.net

Olena Honcharuk

Candidate of Pedagogical Sciences, Teacher of Philological Disciplines,

Lutsk Professional Pedagogical College,

Municipal University "Lutsk Pedagogical College" of Volyn Regional Council,

Lutsk, Ukraine

ORCID: 0000-0001-8777-089X

e-mail: super_lenagoncharuk@ukr.net

Abstract. The article focuses on the need and feasibility of developing emotional intelligence in the process of creating products by primary pupils at reading lessons, the formation of emotional literacy as a basis of educational, cognitive, value-based, communicative and other competencies of modern learners. The article considers the issues of social-emotional and ethical learning in reading lessons, the formation of emotional literacy as a basis of educational-cognitive, value-semantic, communicative and other competencies of the modern primary schoolchildren. The importance of aspects of empathy formation at primary school reading lessons, methods and techniques of empathy development through the use of artistic literary creativity can be traced. It is emphasized that books for children reading in primary school are the best tools for the development of non-academic or soft skills of emotional and social intelligence.

Issues of systematic and analytical analysis of literary texts at the lessons of literary reading are brought up as the basis for the development of empathy, communication, the ability to think creatively and critically, to work in a team. Examples of methodical methods of literary analysis on the formation of empathic, socially active, morally responsible personality are given.

It has been proven that the development of emotional potential for primary schoolchildren will help regulate their own mood and behavior, learn to cooperate with peers, as well as help solve important problems in the future. It is concluded that the lessons of language and literature education contribute not only to the formation of knowledge, but also in the development of the emotional sphere of the individual, education of basic human values, critical thinking, skills of concentration, prevention and resistance to stress, empathy for oneself and others.

The material of the research is the texts of the artistic style of literary language, which made it possible to determine the stylistic features of emotionality. The reliability of the obtained results and conclusions was provided by the use of general linguistic methods: semantic-axiological analysis – to clarify the evaluation and emotional mechanisms of artistic and epistolary styles of literary language, functional-stylistic method - to establish differential features of emotionality as a category; textual analysis – to determine the role of emotional elements in the text.

Keywords: literature, literature competence, literature reading lesson, empathy, emotions, literary character, primary schoolchildren.

Стаття надійшла до редакції 11.02.2022р.